

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

II КНИГА

Қостанай, 2022

УДК 37.02
ББК 74.00
II 23

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Доцанова Алма Иргибаетна, Председатель Правления - Ректор Костанайского регионального университета имени А.Байтұрсынова, кандидат экономических наук, профессор;
Исмұратова Галия Суиндиковна, и.о. проректора по научно-инновационному и международному развитию Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, доктор экономических наук, профессор;
Скударева Галина Николаевна, кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой педагогики и психологии ГОУ ВО Московской области «Государственный гуманитарно-технологический университет»; Почетный работник общего образования Российской Федерации, г. Орехово-Зуево, Россия;
Чекалева Надежда Викторовна, профессор, доктор педагогических наук, заведующая кафедрой педагогики Омского государственного педагогического университета, директор научного центра РАО, член - корреспондент РАО, г. Омск, Россия;
Бектурганова Римма Чингисовна, доктор педагогических наук, советник ректора по педагогическому направлению Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;
Ахметов Тлеген Альмуханович, и.о. директора педагогического института им. У.Султангазина Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынов, кандидат педагогических наук, профессор;
Демисенова Шнар Сапаровна, заведующий кафедрой педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор;
Утегенова Бибикуль Мазановна, кандидат педагогических наук, профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;
Смаглий Татьяна Ивановна, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;
Жетписбаева Айсылу Айратовна, заведующая методическим кабинетом им. Ы.Алтынсарина кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова

II23 «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі»: 2022 жылдың 11 ақпандағы Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. II Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022. – 365 б. = «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов»: Материалы международной научно-практической конференции, 11 февраля 2022 года. II Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022. – 365 с.

ISBN 978-601-356-122-6

Жинаққа «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланған мәселелердің әртүрлілігі мен кеңдігі мақалалар авторлары үздіксіз білім беру саласын педагогтарды жаңаша даярлау бағдарымен байланыстырып, әр түрлі деңгейдегі білім беру бағдарламаларын іске асырудың тиімді тәжірибесін көрсету, білім мазмұнын жаңарту аясында мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыру қажеттілігін негіздеу, инновациялық технологиялар мен білім алушылардың тұлғалық дамуын психологиялық-педагогикалық қолдау туралы зерттеулерін еңгізді. Бұл жинақ материалдары ғалымдарға, ЖОО мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагогтар мен психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов». Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей раскрыть сущность, тренды и тенденции непрерывности педагогического образования с учетом достижений науки и практики, показать эффективные практики реализации образовательных программ разного уровня, обосновать необходимость совершенствования профессионализма педагогов в условиях новых вызовов в образовательной практике, представить инновационные технологии и форматы психолого-педагогического сопровождения развития личности обучающихся.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

УДК 37.02
ББК 74.00

ISBN 978-601-356-122-6

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022

ҚАЗІРГІ МЕКТЕПТЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ДАМУ ШАРТТАРЫ

Кукенова Айгерим Кимовна,

А.Байтұрсынов атындағы
Қостанай өңірлік университетінің 1 курс магистрантты
Қостанай қ., Қазақстан

Аннотация

Соңғы жылдары мектеп ұжымын жеке тұлғаға бағытталған басқару мәселесі әртүрлі бағыттағы ғалымдардың назарында. Жалпы білім беру жүйесін және мектеп ұжымдарын дамытудың көптеген аспектілері ғылыми, басқарушылық, педагогикалық, психологиялық әдебиеттерде және түрлі бағыттағы зерттеулерде көрініс тапты. Мектеп ұжымын басқарудың социологиялық, психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік-психологиялық аспектілері зерттелініп келеді. Білім беруді жаңарту жолдарын іздеу білім беру ортасын ізгілендіру, білім беру процесіне әр қатысушының жеке басын қалыптастыру және дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау бағытында жүреді. Мектеп инновациясының қазіргі тенденциялары мектепшілік басқаруды жеке тұлғаға бағытталған басқару технологиясына негізделген жаңа парадигмаға, жаңа «басқару философиясына» ауыстыру қажеттілігін көрсетеді. Ұйымның тиімділігіне көптеген факторлар, соның ішінде әлеуметтік, педагогикалық, психологиялық әсер етеді.

Түйінді сөздер: инновация, педагогикалық қарым-қатынас, психологиялық климат, психологиялық қызмет, оқу – тәрбие үрдісі, әлеуметтік - психологиялық әрекеттестік.

Аннотация

В последние годы проблема индивидуального управления персоналом школы находится в центре внимания ученых различных направлений. Многие аспекты развития системы общего образования и школьных кадров изучаются в научной, управленческой, педагогической, психологической литературе и в различных областях. Изучаются социологические, психолого-педагогические, социально-психологические аспекты управления школой. Поиск путей модернизации образования является благоприятной средой для гуманизации образовательной среды, формирования и развития индивидуальности каждого участника образовательного процесса. Современные тенденции школьных инноваций отражают необходимость трансформации школьного управления в новую парадигму, основанную на личностно-ориентированных технологиях управления, новой «философии управления».

Ключевые слова: инновация, педагогические взаимоотношения, психологический климат, психологическая служба, учебный процесс, социально-психологическое взаимодействие.

Abstract

In recent years, the problem of individual management of school personnel has been in the focus of attention of scientists in various fields. Many aspects of the development of the general education system and school personnel are studied in scientific, managerial, pedagogical, psychological literature and in various fields. Sociological, psychological-pedagogical, socio-psychological aspects of school management are studied. The search for ways to modernize education is a favorable environment for the humanization of the educational environment, the formation and development of the individuality of each participant in the educational process. Current trends in school innovations reflect the need to transform school management into a new paradigm based on student-centered management technologies, a new “management philosophy”.

Keywords: innovation, pedagogical relationship, psychological climate, psychological service, educational process, social-psychological interaction.

Мектепте психологиялық қызметті дамыту жағдайында біздің зерттеуіміз мұғалімдерді тек оқу іс-әрекетінен ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің жеке ерекшеліктерінен де туындайтын нақты нәтижелерге бағыттауға мүмкіндік береді. Шешуші буын мұғалімнің және оның іс-әрекетінің белгілі бір қасиеттері емес, сонымен қатар оқушылар мен мұғалімдер топтарының әлеуметтік-психологиялық және жеке ерекшеліктерін мұқият байланыстыру қажет болатын сыныптан (немесе жеке оқушылардан) өзара әрекеттесу екенін есте ұстаған жөн.

Өзара әрекеттестік – бұл олар үшін маңызды болып табылатын мәселелер мен міндеттерді шешуге қатысушылардың пікірінше, бірлескен мақсаттар мен нәтижелерге қол жеткізу үшін келісілген әрекет, оның мәні – тәрбие процесінде ересек адам мен баланың ынтымақтастығы.

Алынған нәтижелер тек мектептерде ғана емес, сонымен қатар кәсіптік және университеттік білім беру саласында, сондай-ақ білім беру мекемелері жүйесінде де білім алушылар мен білім алушылар арасындағы өзара іс-қимылды құру кезінде пайдаланылуы мүмкін.

Сонымен қатар, оқу-тәрбие процесінің негізгі бірлігі педагогикалық өзара әрекеттестік болып табылады, ол қарым-қатынастағы теңдік пен бірлескен іс-әрекеттегі серіктестік негізінде мұғалім мен оның оқушыларының тұлғалық қасиеттерінің өзара және жемісті дамуын болжайды [1, 896].

Өзара әрекеттестік – бұл жоғарыда айтқандай қатысушылардың өздері үшін маңызды проблеманы немесе тапсырманы шешудегі ортақ мақсаттар мен нәтижелерге жету үшін үйлестірілген қызметі. Ал қарым-қатынас – баланың өзін-өзі дамытуын арттырудың негізгі тәсілдерінің бірі.

Білім берудің өзара қарым-қатынас үдеріске айналу тенденциясы тәжірибеде ынтымақтастық педагогикасында жүзеге асыруға себепші болған, оның идеяларын ұсынған жаңашыл педагогтар (Ш.А.Амонашвили, И.П.Волков, Е.Н.Ильин, В.Ф.Шаталов, т.б.) жариялаған. авторитарлық-императивті педагогикаға қарама-қарсы бағыт ретінде. Педагогикалық өзара әрекеттестік құрудағы ынтымақтастық тәжірибесінің ең жақсы нұсқасы, Ш.А.Амонашвили, мұғалімдегі бұл көрсеткіштердің төмендеуімен бірге емес, оқушының мәртебесі мен анықтамасы жоғарылайды деп болжанады. Мұғалім оқушының өзін тұлға ретінде сезінуінде, оның мүмкіндіктерін анықтауда, ашуда, өзіндік санасын қалыптастыруда, тұлғалық маңызды және әлеуметтік қолайлы өзін-өзі бекіту, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі анықтауды жүзеге асыруда көмекші болады. Жүзеге асыру. Тәрбиеші мен тәрбиеленушінің ынтымақтастығы мүлде теңдіктің формальды жетістігі емес және бірлескен іс-әрекетке қатысушылардың үлестерін механикалық толықтыру немесе «жұмыс істеу» емес екенін атап өтейік. Шынында да, студенттер мұғалімнің қатысуынсыз тұтастай бірлескен іс-әрекетті жүзеге асыра алмайды. Бірақ сол сияқты ол балаларсыз жүре алмайды. Серіктестік бірлескен қызмет процесіне қатысуды ғана емес, сонымен бірге нақты маңыздылығы қызметтің мақсатымен, мазмұнымен, нысанымен және нәтижелерімен айқындалатын белгілі бір құндылықтармен алмасуды болжайды, егер оларды оның барлық мүшелері түсінсе. қатысушылар. Тәрбие процесінде ересек адам мен бала арасындағы ынтымақтастықтың мәні қарым-қатынастың, қарым-қатынастың диалогтік сипатында. Осының арқасында келесілер дамиды:

Жетекші мұғалімдердің тәжірибесін талдау алдағы қарым-қатынасты болжау көп дәрежеде сабақтың дидактикалық аспектілерін анықтайтынын, мұғалімді қалыптастыратынын және сыныппен қарым-қатынасқа белгілі бір көзқарасты қалыптастыратынын көрсетеді. Кейде бұл баптау тез және бірден сабақ алдында жүзеге асырылады, ал кейде ол ұзағырақ болады. Ол мұғалімге сабақта, сыныптан тыс іс-шараларда, ата-аналар жиналысында және т.б. өзінің коммуникативтік мінез-құлқын және эмоционалды күйін көрсетуге мүмкіндік береді [2, 786].

Қазіргі заманғы әлеуметтік-психологиялық зерттеулер адам қарым-қатынас процедурасында әртүрлі әрекет ете алатынын көрсетеді: біріншіден, ол бастамашы, екіншіден, субъект, үшіншіден, әртүрлі жағдайларда өзара әрекеттестіктің белсенді немесе пассивті қатысушысы ретінде әрекет ете алады. Кәсіби-педагогикалық қарым-қатынастың ерекшелігі мынада: бұл жерде бастама қарым-қатынасты басқару тәсілі және сәйкесінше біртұтас тәрбие процесі ретінде әрекет етеді. Сабақтағы танымдық ізденіс пен мұғалім мен оқушылардың бірлескен шығармашылық әрекетін әлеуметтік-психологиялық бақылау тұрғысынан дұрыс ұйымдастырылған қарым-қатынас жүйесі арқылы жүзеге асады деп айта аламыз.

Қарым-қатынастағы бастама мұғалімге бірқатар стратегиялық және тактикалық оқу-психологиялық мәселелерді шешуге мүмкіндік береді: оқу процесінде басқарушылық (көшбасшылық) рөлді қамтамасыз ету, қарым-қатынас формаларына және сәйкесінше көңіл-күйге педагогикалық мақсатты бағыт беру, балалардың сезімдері мен іс-әрекеттері, қажетті әлеуметтік-психологиялық климатты құру, сәйкес жағдайға оқу әрекетін орнату.

Мұғалім мен оқушылар арасындағы қарым-қатынас процесінде қарым-қатынастың екі эмоционалды полюсі дамуы мүмкін. Нағыз тәрбиелік әсер мұғалімнің жағымды эмоцияларға негізделген қарым-қатынасты ұйымдастыру қабілетімен беріледі. Тәжірибе көрсеткендей, мұғалімге жағымды эмоциялар негізінде қарым-қатынас құруға, балалармен психологиялық байланыс орнатуға және сақтауға мүмкіндік беретін педагогикалық такттың болуы.

Олай болса, жеке көзқарас тәрбие мен оқытудың ең маңызды принципі болып табылады. Оны жүзеге асыру оқу-тәрбие жұмысының жақын міндеттері мен мазмұнын ішінара, уақытша өзгертуді, оның үйлесімді, тұтас дамуын қамтамасыз ету мақсатында әрбір оқушының жеке басындағы жалпы, типтік және өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып, әдістеменің тұрақты түрленуін болжайды. Жеке жұмыстың тиімділігі ғылыми негіздерді білуге, берілген сыныптағы оқушыларды оқыту мен тәрбиелеу міндеттерін нақтылауға, әр баланың білім деңгейін дұрыс анықтауға, әдістеменің икемділігіне, құзыреттілігіне байланысты, мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен педагогикалық тәжірибесі. Жеке көзқарас олардың әрқайсысынан практикалық ұсыныстарды, кеңестерді және оларды жүзеге асыру қабілетін білуді талап етеді.

Біз мектеп өміріндегі өзгерістерге сәйкес топ мүшелерінің жеке, жеке, кәсіби мүмкіндіктерін дамытатын басқарушылық қызметті модернизациялаудың әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдайларын қалыптастыру процесінің моделін жасаған маңызды [3, 1116].

Біз жүргізген теориялық және эксперименттік зерттеу педагогикалық іс-әрекеттің сипатына, оның мотивациялық-семантикалық құрылымына байланысты педагогикалық өзара әрекеттестіктің ерекшелігін растады.

Теориялық талдау көрсеткендей, педагогикалық процесс орыс психологиясы үшін қызмет пен әлеуметтік қатынастардың бірлігі туралы Орталық ережеге сүйенеотырып, әлеуметтік-белсенділік детерминациясы бар мұғалім мен оқушылардың бірлескен қызметі ретінде түсініледі.

Тұлға аралық қатынастарды іс-әрекеттің делдалдық теориясының негізгі ұстанымдарына және жеке тұлғаны даралау тұжырымдамасына сүйенеотырып, біз педагогикалық процестің дәстүрлі идеясынан оқушының ақпаратымен біржақты байыту ретінде кетіп, оны пәнаралық коммуникативті процесс ретінде қарастырамыз. Бұл постулат педагогикалық өзара әрекеттесуді зерттеуде жетекші болып табылады: өзара әрекеттесуден тыс оқу процесін тиімді құру мүмкін емес.

Педагогикалық өзара әрекеттесудің талдануының аталған шарттарын оның тиімділігін қамтамасыз ету үшін қажет деп санай отырып, педагогикалық өзара іс – қимыл, педагогикалық қызметтің қай саласында жүзеге асырылса да, ең алдымен, екі бағытты сипаттағы тұлғааралық байланыстардың сипаттамасы болып табылады, олардың субъектілері өзара бейімделетін Тараптар – оқыту және оқыту. Сондықтан өзара әрекеттесуді құру кезінде өзара қабылдау, қарым-қатынас, өзара әсер сияқты психологиялық шындықтарды ескеру қажет.

Тұлғааралық қарым-қатынас ретінде педагогикалық өзара әрекеттесуді зерттеу мұғалім мен оқушының жеке қарым-қатынасына әсер ететін жағдайларды зерттеуді қамтиды. Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде оқу процесінің тиімділігін қамтамасыз ететін жағдайлар ретінде өзара әрекеттесудің субъективті атрибуты қарастырылады.

Біздің зерттеу нәтижелеріміз пакеттің декларативті сипатын алып тастайды. Олар педагогикалық өзара әрекеттесуді қызметтің нақты саласы ретінде бағалауды растайды және мұғалім мен сыныптың өзара әрекеттесуінің процедуралық және мазмұндық жағын анықтаушыларды белгілейді.

Оқушылардың жас топтары бойынша көрсеткіштердің арақатынасы 9,10,11 сынып оқушылары үшін пәндік білім саласындағы құзыреттілік, пәнге деген құштарлық жоғары дәрежеде маңызды екенін көрсетті. Маңыздылықтың жоғары көрсеткіштері пәндердің жалпы жас ерекшеліктеріне байланысты барлық жас топтары үшін коммуникативті бағдарлардың параметрлерінде де байқалады. Алайда, мұғаліммен позициялардың осы параметрлермен сәйкес келуінің маңыздылығы 11-сыныпқа дейін жоғалады. Бұл үрдіс жалпыға бірдей емес, бірақ сынып пен мұғалімнің бірлескен оқу-пәндік мотивациясы бар оқушылар мен мұғалімдер санатына тән болады. Мұғалімнің функционалды-рөлдік мінез-құлқы тиімді өзара әрекеттесу көрсеткіштерін төмендетпейді.

Мұғалімдер мен сыныптардың тиімді өзара әрекеттесуінің ең жоғары көрсеткіштері мектеп-лицейлерде және жеке мектептерде орын алады. Олар мұғалімдердің өзара әрекеттесуді басым етіп құруға жеке және жеке-рөлдік бағдарларын тіркеді. Оқушылар мен мұғалімдердің ұстанымдарының сәйкес келуінің маңыздылығын талдау негізінде бұл бағдар студенттердің жетекші жеке қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қолайлы жағдай жасайды [4, 536].

Мұғалім мен сыныптың тиімді педагогикалық өзара әрекеті мен олардың қарым-қатынасқа эмоционалды қанағаттануы арасында тікелей байланыс бар, бұл өзара әрекеттесудің әлеуметтік-психологиялық параметрлері бойынша өзара әрекеттесуші тараптардың ұстанымдарының сәйкес келуімен бірге жүреді.

Қиын жағдайларда мұғалім мінез-құлқы түрін – қарым-қатынасты таңдап, өзгерте бастағанда, ол көбінесе кездейсоқ кездейсоқтыққа тәуелді болуды тоқтатады. Жағдайды бақылау үшін сіз қарым-қатынас стильдерін білуіңіз керек және оларды пайдалана білуіңіз керек. Мұғалім таңдаған стиль арқылы мұғалімнің қарым-қатынас дағдыларын қалай дамытқанын, оқушылармен қарым-қатынастың қалыптасқан сипатын, мұғалімнің шығармашылық даралығын, оқушылар ұжымының ерекшеліктерін көруге болады.

Қарым-қатынас – диалог мұғалім мен оқушылардың өзара сыйластық негізіндегі ынтымақтас-тығын болжайды.

Байланыс алшақтайды. Бұл өте кең таралған қарым-қатынас стилі. Оны жаңадан келген мұғалімдер де, тәжірибелілер де пайдаланады. Оның мәні мұғалім мен студенттер арасындағы қарым-қатынаста екі жақтың да формальды қарым-қатынасқа апаратын алшақтықты үнемі сезінуінде. Бұл қашықтық мүлде болмауы керек дегенді білдірмейді: ол оқушы мен мұғалімнің қарым-қатынасының жалпы жүйесінде, олардың бірлескен шығармашылық процесінде қажет және мұғалімнің еркіне емес, осы процестің логикасына байланысты.

Әр мұғалім қарым-қатынас жасай отырып, өзінің жеке стилін таңдайды. Кәсіби педагогикалық іс-әрекетте әркім өзіндік нұсқауларды табады. Педагогикалық өзара әрекеттестік технологиясын жүзеге асырудың бірінші сатысы – оның мәнін, мақсатын, принциптері мен мазмұнын білу, ол оқу әрекетінің әртүрлі формаларында жүзеге асады. Келесі қадам – нәтижеге қол жеткізудің жолдарын таңдау. Мұғалімнен педагогикалық міндеттерді шешуге қажетті тәрбиенің әдістері, тәсілдері, құралдарының арсеналын кәсіби білу талап етіледі.

Балалармен қарым-қатынас жасау кезінде мұғалімнің міндеттерінің бірі - олардың білімінің бір бөлігін жеткізу. Оның зияткерлік жүгінің күшіне деген сенімділік мұғалімнің сыныпқа қалай кіргенінде көрінеді (ол сенімді түрде есікті ашып-жабады ма, бүкіл кабинеттен өте ме, әлде кіргеннен кейін есік алдында ұзақ тұра ма), ол бірінші сөздерді қандай дауыспен айтады (сабырмен, қатты, баяу емес), ол мұғалімнің үстелін қалай алады, сыныпта қалай қозғалады [5, 846].

Мұғалімнің сөздік қорынаоның сыртқы келбеті де әсер етеді. Өзінің сыртқы келбеті бойынша оң баға алған адам көбінесе жеке қасиеттері бойынша оң сипатта және керісінше сипатталатыны анықталды. Осыны сезген тәжірибелі ұстаз әдемі киініп, талғаммен тарайды. Ол әрқашан өзінің біліміне, жинақылығына, мақсаттылығына сенімділігін көрсетеді. Мұғалімнің сабаққа мазасыз немесе абдыраған кейіппен келуіне жол берілмейді. Қ.Д.Ушинский мұғалім өз шәкірттеріне көңілділік, оптимизм және үлкен көңіл-күй зарядын жеткізуі керек деп дұрыс санады. Егер мұғалім иықтарын бүгіп, басын төмен түсірсе, қолдары дене бойымен салбырап тұрса - бұл дайындықтың бірінші кезеңі. Бұл жағдайда мұғалім тәртіпке қол жеткізе алмайды, оған деген құрмет те болмайды.

Қарым-қатынас проблемасы бойынша зерттеулер көрсеткендей, педагогикалық қарым-қатынас процесінде коммуниканттардың «өзара ластануы», мұғалім мен оқушылардың коммуникативті «өзара ластануы» жүреді, мұғалім мен сыныптың шығармашылық әл-ауқатына айтарлықтай әсер етеді. , психологиялық климат. Бұл «өзара ластану» мұғалім мен оқушылардың тәжірибесінің эмоционалды бірлестігінің негізінде туындайды, оны күшейтеді және эмоционалды қауымдастықтың нәтижесінде бір мезгілде әрекет етеді. Бұл әсер педагогикалық қарым-қатынастың мазмұндық жағына, оқушылардың танымдық белсенділігінің деңгейіне және т.б. педагогикалық эмпатия бар. Мұғалім эмпатияның белсендірушісі ретінде әрекет етеді және оқушыларға проблеманы, бірлескен ізденісті жұқтырады, ал оның студенттерде тудырған эмпатиясы, өз кезегінде, мұғалімнің өзіне де әсер етеді.

Ақпаратты қабылдау деңгейі мен тереңдігінің, сыныптағы жайлылықтың көрсеткіші ретінде жалпы сыныптың және әрбір оқушының жеке эмоциялық реакциясын қабылдай білу және бағалай білу маңызды.

П.М.Ершовтың адамның адамға «байланыстарын» – жоғарыдан, төменнен, тең дәрежеде ажырату критерийі – дәлелдеу біршама қиын болғанымен, байқауға қарапайым және түсінікті. Неліктен мұғалімнің, студенттің, кез келген адамның дәл осы сәтте «тең дәрежеде», «жоғарыдан» немесе «төменнен» «орнасқанын» түсіндіру қиын болуы мүмкін. Бірақ бұл кеңейтімді көру, тану өте қарапайым [6, 76 б].

Америка ғалымы Альберт Мейерабиан ақпарат вербальды құралдар арқылы (тек сөздер) 7%-ға, дыбыстық құралдар арқылы (дауыс тоны, дыбыс интонациясын қоса алғанда) 38%-ға, вербальды емес құралдар арқылы 55%-ға берілетінін атап көрсетеді. Профессор Бердвилл адам қарым-қатынасындағы вербалды емес құралдардың үлесіне ұқсас зерттеулер жүргізді. Ол орташа адам күніне небәрі 10-11 минут сөзбен сөйлейтінін, ал әрбір сөйлем орта есеппен 2,5 секунд сөйлейтінін анықтады. Мейерабиан сияқты, ол сөйлесудегі вербалды қарым-қатынас 35% -дан аз алатынын және ақпараттың 65% -дан астамы вербалды емес коммуникация құралдарының көмегімен берілетінін анықтады.

«Оқ бірді жығады, тура сөзбен мыңды жығады» дейді әскери нақыл. Мұғалім үшін ауызша қарым-қатынастың, оның ішінде сабақта жаңа материалды түсіндірудің, оқушылармен және әріптестермен сөйлесудің, тәрбиелік мәні бар әңгіменің, оқушылардың қателерін талдаудың маңыздылығын асыра бағалауға болмайды. «Мен сенімдімін», – деп жазды В.А.Сухомлинский, – мектептегі көптеген жанжалдар көбінесе үлкен қиындықтармен аяқталады, олардың көзі мұғалімнің өз оқушыларымен сөйлесе алмауынан туындайды». Мұғалімнің ана тілінің ең бай мүмкіндіктерін пайдалана алмауынан тәрбие жұмысының тиімділігі де төмендейтінін тәжірибе көрсетіп отыр.

Әр түрлі мұғалімдердің жұмысында сөздік әсер ету мөлшері бірдей емес. Ол неғұрлым аз болса, соғұрлым әрбір сөздің құндылығы жоғары болуы керек және оны иелену қабілетінің рөлі маңыздырақ болады. Сонымен қатар, вербальды қарым-қатынас қарапайым ақпаратты берумен бірдей емес. Біріншіден, оқушы тек объект емес, сонымен қатар сөздік қатынастың субъектісі болып табылады. Ол естігенін белсенді түрде қабылдайды. Мен үлкендермен келісе бермеймін. Өз көзқарасы болуға құқығы бар. Ал дұрыс қарым-қатынас оны сендіруді қажет етеді, егер ол дауласса, естігенімен келіспесе, оны өшірмеу керек. Қарым-қатынас ақпарат алмасуды көздейді, яғни. ақпараттың екі бағыттағы қозғалысы, сондай-ақ ақсақалдың тек сөйлеп қана қоймай, тыңдай білуі.

Шындықты таратуға емес, ортақ көзқарасты бірлесіп әзірлеуге қабілеттілік пен дайындық, ол үшін әңгімелесушінің күмәнданудан, дауласудан қорықпауы, оның кесіліп қалмайтынына үміттенуі керек. соңына дейін тыңдады, қажет болса, әдептілікпен түзетіп, қиын мәселені түсінуге көмектесті, нағыз мұғалімге қажет. Ақырында, қарым-қатынасқа қатысушылар бір тілде сөйлеуі, бір-бірін түсінуі керек. Бұл әрдайым бола бермейді.

Жалпы қарым-қатынасты модельдеудің маңызды шарты мұғалім мен оқушылардың эмоционалдық бірлігі болып табылады, ол мұғалімге сабақтың мүмкін болатын атмосферасын алдын ала болжауға, осы сабақта қарым-қатынастың қалай дамидынын сезінуге, олардың даму болашағын көруге көмектеседі. және осының барлығының негізінде шынайы шығармашылық атмосфераны құруға мүмкіндік беретін алдағы іс-әрекеттің логикалық, педагогикалық және эмоционалдық құрылымын жоспарлау. Мұғалім сыныптағы қарым-қатынас атмосферасын неғұрлым дәл болжаса, одан кейінгі қарым-қатынас процесі соғұрлым өнімді болады [7, 180б].

Ал педагогикалық қарым-қатынас әлеуметтік-психологиялық әрекеттестіктің ұжымдық жүйесі екенін зерттеген ғалым В.А.Кан-Калик келесі байланыс жолдарын анықтайды:

1. мұғалімнің жеке оқушылармен қарым-қатынасы;

2. мұғалімнің жеке оқушылар арқылы жалпы ұжыммен байланысы;
3. мұғалімнің жалпы ұжыммен байланысы;
4. мұғалімнің ұжым арқылы жеке оқушылармен қарым-қатынасы.

Оның үстіне бұл байланыс желілері үнемі өзара әрекетте болады, қиылысады, бір-біріне енеді және т.б. Педагогикалық іс-әрекетте қарым-қатынас ұжымы іс-әрекеттің тек коммуникативтік астары емес, қарым-қатынастың ең маңызды үлгісі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Акимова М.К., Козлова В.Т. Мектеп оқушыларының жеке даралығының психофизиологиялық сипаттамасы: есепкеалу және түзету. – Москва, 2002 ж.-89 б.
2. Абраменкова В.В. Мектеп жасына дейінгі балалардың бірлескен қызметі құрдастарына адамгершілік көзқарастың шарты ретінде. // Психология мәселелері, 1981, 78 б.
3. Антипина Г.С., Винникова Г.В., Смирнов С.А. шағын топтардың психологиясын зерттеудің теориялық және әдіснамалық мәселелері. 1982. – 111 б.
4. Мектептің тәрбие жүйесі. Мәселелер мен іздеулер / Құраст. Селиванова Н.Л. – М., 1989 ж.– 53 б.
5. Бутузов И.Д., Шульц М.П. мұғалім-оқушы: олардың қарым-қатынасының сипаты және оқушылардың білім деңгейіне, оқу мен әлеуметтік белсенділігіне әсері. 1983, с. 84б.
6. Педагогикалық шеберлік және педагогикалық технологиялар / Л.К.Гребенкина, Л.А.Байкова. – М., 2000 ж. – 75 б.
7. Ананишнев В. М. білім беру саласындағы басқару (әлеуметтанулық талдау). – Москва: МГПУ, 1997.– 180 б.

УДК 711.7

СИТУАЦИЯ УСПЕХА КАК УСЛОВИЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ ЛИЧНОСТИ В ДОСТИЖЕНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ

Кухтеева Елена Викторовна,

преподаватель специальных дисциплин
Рудненский социально-гуманитарный колледж
имени И.Алтынсарина, г.Рудный, Казахстан

Аннотация

Мақала проблемалық жағдайларды шешуге бағытталған және білім беру процесінің барлық субъектілерінің жүйелі ынтымақтастығын көздейтін оқытудағы психологиялық-педагогикалық қолдау мазмұнын ашуға арналған. Психологиялық-педагогикалық қолдау студенттердің психологиялық тұлғалық ісіктерін ескере отырып, сабақта қолайлы жағдай жасауды қарастырады – рефлексия мен өзін-өзі тану. Біздің ойымызша, осындай шарттардың бірі-сәттілік жағдайы. Мақалада психологиялық қолдау, позитивті күшейту, «қуанышты оқыту», оқытуға тиімді көмек көрсету әдістері көрсетілген. Сабақта әл-ауқат пен сәттілік атмосферасын құра алатын мұғалім-бұл оқушының күші, ақыл-ойы, оқушының және жеке басының қиындықтарындағы тірегі. Бұл ақылды, әділ аға дос. Педагог өзінің қатысуымен және үлгісімен студенттерге іс-әрекетке және мақсатқа жетуге деген сенімділікті хабарлайды.

Түйінді сөздер: қолдау, психологиялық-педагогикалық қолдау, рефлексивті қабілеттер, сәттілік жағдайы, эмоционалды қолдау техникасы, «қуанышты оқыту» принциптері, позитивті күшейту әдістері, психологиялық күшейту, тиімді педагогикалық көмек.

Аннотация

Статья посвящена раскрытию содержания психолого-педагогического сопровождения в обучении, которое направлено на разрешение проблемных ситуаций и предполагает планомерное сотрудничество всех субъектов образовательного процесса. Психолого-педагогическое сопровождение предусматривает создание на уроке благоприятных условий, с учётом психологических личностных новообразований студентов – рефлексии и самосознания. Одним из таких условий, по нашему мнению, является ситуация успеха. В статье раскрываются методы психологической поддержки, позитивного подкрепления, «обучения в радости», оказание действенной помощи в обучении. Педагог, умеющий создать атмосферу благополучия и успеха на уроке - это сила, ум, опора студенту в учебных и личных трудностях. Это рассудительный, справедливый старший друг. Педагог своим присутствием и примером сообщает студентам уверенность в поступках и достижении цели.

Ключевые слова: сопровождение, психолого-педагогическое сопровождение, рефлексивные способности, ситуация успеха, техника эмоциональной поддержки, принципы «обучения в радости», методы позитивного подкрепления, психологическое подкрепление, действенная педагогическая помощь.